

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Мовні засоби творення невизначеності в англomовній
постмодерністській мінімізованій прозі»**

здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань

03 «Гуманітарні науки»

за спеціальністю 035 «Філологія»

Заваринської Марії Сергіївни

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність дисертаційної розвідки зумовлена широкою популярністю мінімізованої прози, внаслідок загальносвітової тенденції до мінімізації жанрів. Виявлення конотаційної плюральності мовних одиниць, спровокованої невизначеністю, під час трактування мінімізованих художніх текстів сприяє їх семантичному оновленню. Екстрапольовані синергетичні ідеї на дослідження англomовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту є продуктивним способом його опису як динамічного утворення з певною послідовністю станів, де невизначеність подібна до стану флуктуації, хаотичності інтерпретацій, що призводить до точки біфуркації – розгалуження смислів. Визначення лінгвальної специфіки англomовної постмодерністської мінімізованої художньої прози є актуальним в контексті дослідження сучасної постмодерністської поезики загалом, та специфіки експериментальної літератури зокрема.

Здійснено комплексний аналіз невизначеності з позицій дискурсивно-нарративного та когнітивно-синергетичного підходів. Окреслене наукове дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних праць з наратології, стилістики, лінгвопоетики, літературознавства лінгвокогнітології та лінгвосинергетики на виявлення лінгвальних та екстралінгвальних параметрів творення невизначеності.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 77/11 від 27.11.2019 р.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка та є складовою частиною її науково-дослідної роботи тем в межах робочого часу викладачів

«Світова література в науковому дискурсі XXI століття: проблеми, тенденції, перспективи» (державний реєстраційний номер: 0117U001393, термін виконання: 2017-2019 роки), «Світова література в науково-методологічному дискурсі XXI століття: теорія, поетика, культурологічні аспекти» (державний реєстраційний номер: 0120U101965, термін виконання: 2020-2022 роки), «Світова література в сучасному науковому дискурсі: методологія, вектори інтерпретації, культурологічний контекст» (державний реєстраційний номер: 0123U102610, термін виконання 2023-2027 роки).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено авторський підхід до визначення мовних засобів творення невизначеності на рівні порушення валентності лексичних одиниць та на рівні оповіді – у вигляді композиційно-стилістичних експериментацій.

Застосований комплексний аналіз продемонстрував, що сумнів трактування спровокований невизначеністю, призводить до множинності текстових значень та визначає англомовний постмодерністський художній мінімізований текст як відкритий лінгвосинергетичний простір. Нелінійність текстової структури англомовного постмодерністського художнього тексту, а саме порушення її когерентності (цілісності) досягається застосуванням наративно-ризоматичного принципу текстотворення такого типу текстів, в основі якої лежить модель ризоми.

Дисертантка М. С. Заваринська наголошує, що невизначеність на композиційно-стилістичному рівні в англомовному постмодерністському художньому мінімізованому тексті проявляється у нетрадиційному полістилістичному оформленні його композиційно-стилістичної структури, а найвищим виявом творчої експериментації адресанта є утворення кенотипу (новообразу) на асоціативно-образному рівні текстової структури.

До мовних засобів творення невизначеності належать: нетипові лексичні комбінації, механізмами утворення яких слугують типи нівелювання валентності; композиційно-стилістичні модифікації, що виформовують композиційно-стилістичну структуру англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту, відмінної від оповідних традицій неекспериментальних жанрів літератури.

Новизною вирізняється авторська методика вивчення мовних проявів невизначеності в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі крізь призму дискурсивно-наративного та когнітивно-синергетичного підходів.

Новими є виявлені типи наративної невизначеності (амбівалентна, дифузна, лабіринтна), зумовлені посередництвом ненадійного наратора та відповідними наративними техніками.

Здобувачка обґрунтувала висновок, згідно з яким множинність конотацій, спровокована невизначеністю трактування, визначає ненадійний статус оповідної структури англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту. Динаміка англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту полягає у його переході на новий рівень, де відбувається генерування нової лексичної конотації чи кенотипу. Потрактування «місць невизначеності» здійснюється кожним новим адресатом мінімізованого художнього тексту.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать авторці і є її науковим доробком.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково-обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються сучасними та взаємодоповнюючими методами досліджень. Одержані результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, включно з науковими виданнями іноземних держав.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації *вперше в мовознавчій науці:*

- здійснено комплексне дослідження мовних засобів творення невизначеності в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі з позиції макрофілологічного підходу до її жанрового, дискурсивно-наративного, когнітивно-синергетичного вимірів;
- доведено, що невизначеність є ключовою ознакою англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту, який є відкритим, когнітивно-синергетичним простором;
- обґрунтовано поняття «англомовна постмодерністська мінімізована проза», простежено етапи її періодизації в межах експериментальної літератури та схарактеризовано ключові жанрові ознаки;

- виокремлено та описано нетипові лексичні комбінації специфічних маркерів невизначеності, в основі яких лежить нівелювання логічних зв'язків у словосполученні, реченні, текстовому фрагменті, тексті;
- визначено типи нівелювання валентності для експлікування способів нівелювання сполучальних зв'язків лексем, де «лексико-семантичний тип нівелювання валентності» актуалізовано через відсутність логіко-семантичної координації між лексемами, а «синтаксичний тип нівелювання валентності» виражений як відсутність аргументу – «носія валентності», що є необхідним для повноти речення;
- з'ясовано, що «композиційно-стилістична модифікація» реалізується як інтенціональне експериментальне авторське вживання елементів композиційно-стилістичної структури текстів англомовної постмодерністської мінімізованої прози на змістовому, формальному та формально-змістовому рівнях;
- доведено, що невизначеність оприявнюється через ненадійного наратора, ненадійну оповідь, оперту на наративну невизначеність (амбівалентну, дифузну та лабіринтну) та відповідні наративні техніки. Наратор англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту є потенційно ненадійною оповідною інстанцією, що спровоковано інтенцією автора до творення невизначеності.
- досліджено когнітивно-синергетичні механізми творення невизначеності в англомовному постмодерністському мінімізованому художньому тексті, що виступає динамічним відкритим утворенням, розроблено модель лінгвосинергетичної взаємодії автора, тексту і читача;
- підтверджено, що англомовний постмодерністський мінімізований художній текст є когнітивною емергентною структурою, джерелом семантичного збагачення, розширення конотаційного діапазону мовних одиниць.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав, що індексуються у наукометричних базах Scopus та/або Web of Science:

1. Zavyrnska, M., & Babelyuk, O. (2022). Unusually Combined Lexemes as Means of Creating Uncertainty in English Postmodern Short-Short Stories. *Postmodern*

Openings, 13(4), 346-360. <https://doi.org/10.18662/po/13.4/521> (Web of Science)/
Особистий внесок здобувача: обґрунтування нетипових лексичних комбінацій, випрацювання типології нівелювання валентності, обґрунтування логіко-семантичного типу нівелювання валентності та синтаксичного типу нівелювання валентності

6.2. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Заваринська М. С. Постмодерністський мінімізований художній текст як різновид експериментального жанру. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. м. Одеса. Випуск № 40. Том 2. С. 41–44.
2. Заваринська М. С. Мовні прояви невизначеності в постмодерністських мінімізованих художніх текстах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика*. 2019. м. Херсон. № 37. С. 24–28.
3. Zavarynska M. S. Poetic means of revealing uncertainty in postmodern experimental texts. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2020. м. Львів. Львів. № 7. С. 94–99.
4. Заваринська М. С. Амбівалентна наративна невизначеність в англійській постмодерністській мінімізованій прозі. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2023. м. Львів. №13. С. 80-89.
5. Заваринська М. С. Дифузна і лабіринтна наративна невизначеність в англійській постмодерністській мінімізованій прозі. *Наукове видання Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Записки з романо-германської філології»*. 2023. м. Одеса. № С. 97-106.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Заваринська М. С. Явище невизначеності з позиції міждисциплінарного підходу. III Всеукраїнська науково-практична конференція «Паралелі та контрасти», Національний університет «Одеська юридична академія». м. Одеса. 2019. С. 57-58.
2. Заваринська М. С. Ризоматичні прояви невизначеності як іманентна риса постмодерністських експериментальних текстів. Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук», Класичний приватний університет. Болашак.

м. Запоріжжя. 2020. С. 37-39.

3. Заваринська М. С. Невизначеність як ключова риса постмодерністських експериментальних мінімізованих текстів. *Всеукраїнська наукова конференція «Великий код: Біблія – світова література – переклад. Перекладознавчі читання на пошану Роксолани Петрівни Зорівчак»*, Львівський національний університет імені Івана Франка, Наукове товариство імені Шевченка. м. Львів. 2020. (усна доповідь без публікації тез).
4. Заваринська М. С. Невизначеність в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі: прагматичний аспект. Міжнародна науково-практична конференція «Філологічні й педагогічні студії у вітчизняній та зарубіжній науці XXI сторіччя», Київський національний університет імені Тараса Шевченка. м. Київ. 2021. С. 39-40.
5. Заваринська М. С. Невизначеність в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі: наративний ракурс / М. С. Заваринська // «*Ad orbem per linguas. До світу через мову*». Матеріали міжнародної науково-практичної відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі». 25 травня 2022 р. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2022. – 480 с. – С. 85-86.
6. Заваринська М. С. Невизначеність в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі крізь призму художньої комунікації / М. С. Заваринська // *Матеріали VIII Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції «Чорноморські наукові студії»*. 24 червня 2022 р. – Одеса: Видавничий дім “Гельветика”, 2022. – С.184-186.
7. Заваринська М. С. Композиційно-стилістичні модифікації як засоби творення наративної невизначеності в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі. *Compositional modifications as means of creating narrative uncertainty in english postmodern short-short stories // Інноваційні аспекти розвитку філологічних наук. Innovative aspects of the development of philological sciences*. Міжнародна наукова конференція: матеріали. – Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. – С. 126-128. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-31>
8. Zavarynska M. S. Identifying uncertainty in experimental literary ergodic texts // Міжнародна наукова інтернет-конференція «Світ наукових досліджень» Громадської організації «Наукова спільнота» спільно з Wyższej Szkoły Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku (м. Переворськ, Республіка Польща): матеріали. – Випуск 18. <https://www.economy->

9. Заваринська М. С. Невизначеність як чинник творення когнітивної емергентної структури в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі». *Міжнародна наукова конференція молодих дослідників «Сучасна лінгвістика в аспекті перекладознавства та міжкультурної комунікації»*. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. м. Львів. 08 червня 2023 р. (усна доповідь без публікації тез).
10. Заваринська М. С. Невизначеність в англомовній постмодерністській мінімізованій прозі крізь призму лінгвосинергетичного підходу // *Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук»*: матеріали. – С. 80-82. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-320-3-23>
11. Zavyrynska M. S. Theses: «Perception and interpretation of uncertainty in English postmodern short-short stories: methodological aspect». *Світова література в літературознавчому дискурсі ХХІ ст. : збірник матеріалів XIII Міжнародної наукової конференції (Львів, 26-27 жовтня 2023 року) / упоряд.: Л. В. Мацевко-Бекерська, І. А. Сенчук. – Одеса : Олді +, 2023. – 228 с. – С. 183-186.*

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати розширюють та доповнюють теоретичні та наукові аспекти дослідження невизначеності як ключової ознаки англомовного постмодерністського мінімізованого художнього тексту. Отримані наукові положення можуть бути застосовані у практичній роботі під час опанування студентами навчальних курсів зі стилістики та лексикології англійської мови, дискурсології, наратології, когнітивної лінгвістики, лінгвосинергетики, літературознавчих спецкурсів.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практична цінність дисертаційних результатів полягає у можливості їх застосування у викладанні курсів зі стилістики («Стилістичний синтаксис», «Семасіологічні стилістичні засоби», «Стилістика тексту») та лексикології англійської мови («Лексична семантика»), літературознавчих дисциплін з англомовної літератури («Сучасна англомовна мінімізована проза»), під час

викладання спецкурсів з інтерпретації експериментальних художніх текстів та розробки авторських спецкурсів з проблематики постмодерністського оповідного дискурсу («Типи нараторів»), літературознавчих спецкурсів з жанрових основ експериментальної англійської літератури, когнітивно-синергетичного аналізу англійської постмодерністської мінімізованої прози.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри світової літератури факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 16 листопада 2023 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

У цілому дисертаційна робота Заваринської Марії Сергіївни «Мовні засоби творення невизначеності в англійській постмодерністській мінімізованій прозі» є завершеною науковою працею в межах поставлених завдань, у якій науково обґрунтовано теоретичні положення дисертаційного дослідження, доповнено та розвинуто наукові уявлення про поняття «невизначеність» як граматичної категорії та ключової ознаки англійського постмодерністського мінімізованого художнього тексту.

Основні результати наукового дослідження відображено у 6 авторських статтях, з них 5 опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 стаття у співавторстві – в закордонному періодичному виданні (країни ЄС – Румунія), яке індексується у наукометричній базі Web of Science.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Мовні засоби творення невизначеності в англійській постмодерністській мінімізованій прозі» відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня

2022 року № 44 і наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

2. Дисертація відповідає спеціальності 035 «Філологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»).
3. Наукові праці Заваринської М. С., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю і якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.
4. Дисертація «Мовні засоби творення невизначеності в англomовній постмодерністській мінімізованій прозі» Заваринської Марії Сергіївни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні фахового семінару,
д.-р філол. наук, професор,
завідувач кафедри світової літератури
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Лідія МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКА

16.11.2023 року

Підпис проф. Лідії МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКОЇ засвідчую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка
доц.

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА